Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

BJERRINGBRO ANDELS-SVINESLAGTERI

1912-1962

1912

1962

Bjerringbro

Andels-Svineslagteri

Forord

I anledning af slagteriets 50 års jubilæum har bestyrelsen ønsket at udsende dette lille jubilæumsskrift, for derved overfor andelshaverne og andre interesserede at oplyse om slagteriets oprettelse og dets udvikling og drift gennem de 50 år.

Da Bjerringbro Landboforening i 1911 blev stiftet, var det med det formål, at tage opgaver op til løsning til gavn for egnens landmænd, – og den første større opgave, landboforeningen tog op, var oprettelse af et andels-svineslagteri i Bjerringbro.

Svineproduktionen var på det tidspunkt af ret ringe omfang på denne egn, derfor også de store vanskeligheder med tegningen af det antal svin, der var sat som minimum for slagteriets start, men ved et ihærdigt arbejde lykkedes det at opnå det fastsatte antal, og den 21. oktober 1912 begyndte slagteriet sin virksomhed.

Gennem de 50 år, der er forløbet siden da, er der jo sket en rivende udvikling inden for dansk landbrug, og denne udvikling har naturligvis også i høj grad præget slagteriets virke, men slagteriet har altid haft lykke til på en tilfredsstillende måde at løse sin betydningsfulde opgave gennem de 50 år, – under skiftende forhold og vekslende vilkår, under krig og krise og i rolige arbejdsår, men altid solidt og vel overvejet, med en støt fremgang på alle områder, og de vanskeligheder, som slagteriet har været udsat for, har altid været vanskeligheder påført udefra, navnlig under de to verdenskriges vilkår. Indefra har der aldrig været nogen vanskelighed, der har altid været det allerbedste samarbejde - i de skiftende bestyrelser – i forholdet til andelshaverne og under direktør Becks dygtige ledelse gennem 42 år, – et ubrydeligt sammenhold har præget alle disse år.

Når slagteriet nu runder de 50 år, kan der være grund til at rette en tak til alle, der har været medvirkende til opnåelse af det gode resultat gennem de mange år, det være sig de, der tog arbejdet op ved starten, og de, som siden førte arbejdet videre.

Slagteriet står i dag som en i alle måder vel udbygget og moderne virksomhed, til enhver tid i stand til, indenfor sit felt, at løse de opgaver, som udviklingen måtte kræve.

»Højholt«, september 1962.

Jørgen Pedersen.

Hvad der gik forud

Den 21. oktober 1912 blev de første grise slagtet på Bjerringbro Andels-Svineslagteri. Den dag var slagteriets forretningsudvalg samlet til møde, og protokollen fortæller kort og lakonisk, at udvalget overværede prøveslagtningen på slagteriet, men det er ikke med et ord i protokollen nævnt, hvornår slagteriet begyndte daglig drift.

I dette som i alle andre tilfælde, hvor noget nyt påbegyndes, er der gået noget forud. Inden den første gris blev slagtet på Bjerringbro Andels-Svineslagteri var et stort forarbejde udført, og det var tilmed sket på relativ kort tid. Fra arbejdet for at få bygget et slagteri i Bjerringbro for alvor blev sat ind, til slagteriet begyndte slagtningerne, gik nøjagtig 13 måneder.

Tanken om et slagteri i Bjerringbro var ikke ny. Allerede i 1907 havde der været et møde om spørgsmålet, og der var nedsat et 15 mands udvalg, der skulle søge at tegne medlemmer til et andelsslagteri, men det er åbenbart slået helt fejl, for intet steds findes noget om dette udvalgs arbejde, og slagterispørgsmålet døde stille hen. Det er vel troligt, at gårdejer og handelsmand Rs. Døssing, Nr. Tulstrup, må tillægges en stor del af skylden herfor. Landmænd i et stort område omkring Bjerringbro havde i mange år forud været vant til at levere deres svin i Bjerringbro, så det kan ikke have været på det, slagteri-tanken strandede. De leverede til Rs. Døssing på Bjerringbro station.

Allerede i 80'erne begyndte Rs. Døssing for egen regning at købe svin op i et stort område omkring Bjerringbro til levering tirsdag formiddag ved Bjerringbro station. Efterhånden blev Rs. Døssings svinekøb så stort, at der leveredes op til et par hundrede svin på en formiddag. Helt fra Faarvang, Truust og Iller leveredes svin til Rs. Døssing i Bjerringbro. Det krævede hurtig afvikling, når så mange svin skulle vejes og læsses i jernbanevogne i løbet af en formiddag, så det kneb for Rs. Døssing at afse tid til at afregne med landmændene på pladsen, men rationalisering har åbenbart ikke været noget fremmed for den driftige handelsmand fra Nr. Tulstrup. Han fik en aftale i stand med manufakturhandler J. C. Jensen i »Butikken« på hjørnet af Storegade og Søndergade, hvor nu herreekviperingshandler W. H. Pedersen har forretning, således at landmændene hos ham kunne få indløst den veje- og afregningsseddel, Rs. Døssing udfærdigede ved svinenes levering på stationen. Det har jo nok heller ikke været så ringe et arrangement for J. C. Jensen. Han har sikkert fået en hel del handel ved samme lejlighed, når han havde udbetalt pengene for de leverede grise. Senere på dagen gjorde Rs. Døssing så op med sin bank i »Butikken«. Det er vel troligt, at Rs. Døssing ikke har set med velvilje på planen om at oprette et andelsslagteri i Bjerringbro, og det er vel også troligt, at han har haft så stor indflydelse på mange af sine svine-leverandører, at han har kunnet få dem til ikke at gå ind for slagteri-tanken.

Men slagteri-tanken var ikke glemt, kun gemt. Rundt i landet oprettedes stadig nye andelsslagterier, og det gik dem alle godt og dermed også andelshaverne godt. Et par måneder efter at

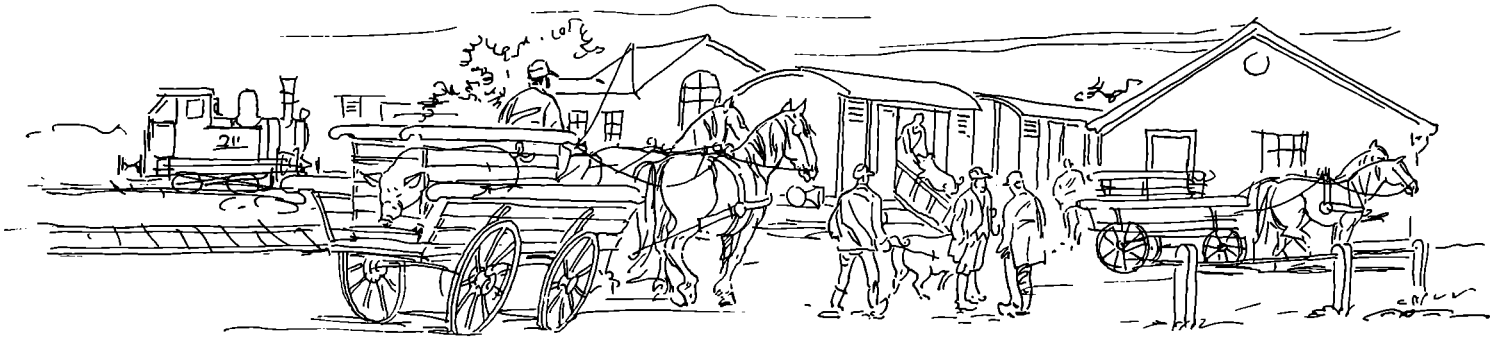

Bjerringbro og Omegns Landboforening var stiftet den 31. januar 1911 opfordrede en anonym landmand i Bjerringbro Avis landboforeningens bestyrelse til at gøre et arbejde for oprettelse af et andelsslagteri i Bjerringbro med henvisning til bestræbelserne i 1907 for samme sag og samtidig påpegning af, at tiden nu måtte være den rette, bl. a. fordi leveringsperioden til Randers Andelsslagteri udløb den 1. januar 1912. Der var ingen reaktion udadtil at spore på denne opfordring, og ingen benyttede sig af Bjerringbro Avis' tilbud tre uger senere om at stille spalteplads til rådighed for en drøftelse af spørgsmålet. Mand og mand imellem har sagen nok alligevel været drøftet en del, for på torvedagen den 21. september 1911 samledes en del landmænd på kroen, som Madsens Hotel dengang slet og ret kaldtes. Hvad der skete på dette møde, findes der intet skriftligt om, men der må være sket en del, for i den 3-spaltede annonce, der fandtes i det følgende nummer af Bjerringbro Avis, gav man det udseende af, at oprettelsen af et slagteri var en kendsgerning. Annoncen havde følgende ordlyd:

Andels Svineslagterimøde i Bjerringbro.

I henhold til beslutning på mødet i Bjerringbro den 21. september 1911 afholdes der fredag den 29. september 1911 eftmd. kl. 3 på Afholdshotellet i Bjerringbro et møde, på hvilket resultatet af tegningen vil blive meddelt, og hvor de nærmere bestemmelser om oprettelse af slagteriet vil blive truffen, ligesom valg af bestyrelse vil finde sted, alt for så vidt det fornødne antal svin, som forventes, er tegnet.

Alle tegnede og eventuelle andelshavere bedes velvilligst give møde, og særlig er det nødvendigt, at de andelshavere, som for tiden er medlemmer af Randers Andels Slagteri, giver møde, da udmeldelsen af dette slagteri *straks* skal finde sted, såfremt det

nødvendige antal svin er tegnet til Bjerringbro Andels-Svineslagteri.

Annoncens bagmænd har dog næppe været slet så sikre, som annoncen gav udtryk for. De må have vidst, at det ikke i løbet af een uge kunne lykkes at tegne det tilstrækkelige antal svin, selv om interessen iøvrigt var stærk nok. Det lykkedes heller ikke. Et par hundrede mennesker overværede mødet og fik at vide, at der ikke var tegnet svin nok, fordi udvalget ikke havde haft tilstrækkelig tid, men også fordi der gik rygter om, at der for at støtte oprettelse af et slagteri i Bjerringbro var tegnet en hel del »papirsvin« i Bjerringbro. »Papirsvin« var der imidlertid ikke tale om, derimod var der i Bjerringbro tegnet et kontant beløb på 3300 kr. til køb af en byggegrund, og dette beløb mente man at kunne få op på 4000 kr.

Det stipulerede antal tegnede svin var ikke nået, og udvalget måtte på mødet med tungt hjerte afskrive den foretagne tegning. Denne var ikke bindende, når målet ikke var nået. Mødedeltagerne var imidlertid ikke til sinds at stille sagen i bero. I stedet valgtes et nyt udvalg, der fik til opgave at søge at nå en tegning af 10.000 svin, der var det antal, man anså for det mindste, et slagteri økonomisk kunne baseres på. Dette udvalg kom til at bestå af Knud Bach, Rønge, Niels S. Tulstrup, Tulstrup, Rs. Møller, Herkegaard, Th. Rasmussen, Lee, Søren Fisker, Tindbæk, Jørgen Laursen, Vindum, Niels Iversen, Sahl, L. M. Pedersen, Nøddelund, og Chr. Jørgensen, Kællinghøl.

Skarp konkurrence om svineproducenterne

Der skulle handles hurtigt, hvis planen skulle have chance for at realiseres. En afgørelse måtte foreligge i god tid før 1. januar 1912, så andelshaverne i Randers Andels Slagteri kunne blive løst fra deres leveringsforpligtelse, der udløb med nytårsskiftet. Også den anden nabo-købstad, Viborg, skyndede, omend indirekte, på, idet der også var stærke kræfter i sving for at oprette et andelsslagteri der, hvorfor Viborg og Bjerringbro i adskillige områder konkurrerede hårdt om svineproducenternes underskrift. Hvor hård og listig denne konkurrence førtes illustreres bedst ved at fortælle en tildragelse, et af Bjerringbro-udvalgets medlemmer, gdr. Niels Iversen, Sahl, var ude for.

Niels Iversen var på sin tegningsfærd kommet ind til en landmand i Vinkel for at få ham med ud og tegne andelshavere i sognet. Niels Iversen blev vel modtaget og godt beværtet med mad og drikke. Vinkel-manden syntes helt inde for tanken om et slagteri i Bjerringbro og også villig til at tage med rundt i sognet for at tegne andelshavere til Bjerringbro. Han snakkede Niels Iversen efter munden og blev ved at snakke, så den dag gik, uden at man kom uden for en dør og således ej heller fik tegnet en eneste andelshaver. Den følgende dag gik Vinkel-manden ud og tegnede andelshavere - til slagteriet i Viborg.

Andre steder gik det imidlertid bedre. Gik Vinkel tabt for slagteriet i Bjerringbro, fik man til gengæld områder så tæt ved Vi-

borg som Elsborg, Sjørslev, Almind, Vium og Frederiks, og en måned senere, den 8. november, oplystes det, at der var tegnet 8.000 svin. Det fortæller noget om den handlekraft, udvalgsmedlemmerne lagde for dagen. Ingen er mere i tvivl. Det anses for givet, at de 10.000 svin bliver tegnet, og slagteriet bliver en kendsgerning. Den 3. januar 1912 indvarsles i annonce i Bjerringbro Avis til stiftende generalforsamling torsdag den 11. januar kl. 1,30 på Afholdshotellet i Bjerringbro med følgende dagsorden:

1. Meddelelse fra udvalget.
2. Forslag til vedtægter.
3. Valg af bestyrelse.
4. Eventuelt.

Den stiftende generalforsamling havde samlet op mod 500 andelshavere. Udvalgets formand, gdr. Niels S. Tulstrup, Tulstrup, gjorde rede for udvalgets arbejde og de opnåede resultater. Udvalget havde i begyndelsen mødt en del modstand, men stemningen var slået om, så der nu var almindelig tilslutning. Den 1. december var tegningen nået op på 8.000 svin, et tal, man forøvrigt på forhånd var klar over kunne skaffes, men de øvrige svin havde man måttet skaffe vestfra, så Rødkjærsbro var kommet med, og her havde tanken også vundet forholdsvis god tilslutning. I dag er der, sagde udvalgsformanden, 895 andelshavere, som har indtegnet 10.573 grise, fordelt således over følgende sogne:

	Andelshavere	*Svin*
Vindum	95	910
Bjerring	57	535
Mammen	90	1091
Hjermind	79	958
Lee og Ø	62	707
Hjorthede-Ilsø	44	436
Løvskal-Tindbæk	46	400
Sdr. Vinge-Hvorslev	50	556
Gerning-Stærkær	28	321
Gullev-Bøgeskov	69	630
Nøddelund-Borre	34	530
Sahl-Skibelund	67	838
Højbjerg-Tange	35	315
Elsborg-Sjørslev	70	676
Almind	10	100
Frederiks	44	1000
Bjerringbro	10	74

Videre oplyste udvalgsformanden, at der yderligere fra Bjerringbro by var garanteret 526 svin, men denne garanti faldt bort, når der uden dem var tegnet over de fastsatte 10.000 stk. Ligeledes var der fra Bjerringbro by skænket 4.000 kr. til en byggegrund. Her skal lige indskydes, at sognefoged Adolf Christensens enke, fru Ane Marie Christensen, skænkede byggegrunden til slagteriet, således at borgernes 4.000 kr. kunne anvendes til byggeriet.

Ifølge Bjerringbro Avis' referat sagde udvalgsformanden videre: For tiden er der jo et arbejde i gang for at få oprettet et andelsslagteri i Viborg, og det kan der ikke siges noget til. Nogle af de svin, vi har tegnet, hører måske naturligt til Viborg, og når de 10 år er gået, er det jo muligt, at f. eks. de i Frederiks tegnede andelshavere melder sig til Viborg, men så får vi nok nogle andre andet steds fra. I hvert fald mener vi på det tilvejebragte grundlag at turde begynde et andelsslagteri i Bjerringbro.

Efter at gdr. Knud Bach, Rønge, var valgt til ordstyrer, oplæste udvalgsformanden forslaget til vedtægter, og de blev vedtaget punkt for punkt. Kun om bestyrelsesmedlemmernes antal var der nogen diskussion, enten den skulle bestå af 14 (et medlem for hver kreds) eller kun 5-7 medlemmer. Ved en afstemning viste der sig stort flertal for det største antal bestyrelsesmedlemmer, og det bestemtes derfor, at der af bestyrelsen skal vælges et forretningsudvalg på 5 medlemmer.

Formandens løn fastsattes til 250 kr. årlig og bestyrelsens diæter til 3 kr. plus rejseudgifter.

Til formand valgtes enstemmigt gdr. Niels S. Tulstrup, Nr. Tulstrup. Til bestyrelsen iøvrigt valgtes: Vindum: sognefoged Kr. Winther, Vindum . Bjerring: partikulier Julius Nielsen, Bjerring . Mammen: gdr. Rs. Møller, Herkegaard . Hjermind: forpagter A. Laursen, Hjermind . Lee: gdr. Thomas Rasmussen, Lee . Hjorthede: proprietær Fr. Frederiksen, Tulstrupgård . Løvskal og Tindbæk: købmand Søren Fischer, Tindbæk . Sdr. Vinge: proprietær Knud Bach, Rønge . Hvorslev-Gerning: proprietær J. Laursen, Danstrupbundgaard . Gullev: gdr. L. M. Pedersen, Nøddelund . Sahl: gdr. Niels Iversen, Sahl . Højbjerg og Elsborg: gdr. Jens Sloth, Højbjerg . Almind og Sjørslev: gdr. Carl Jensen, Tolstrup . Frederiks: gdr. Jacob Stordal, Haurdal.

Revisor blev P. Velling, Lee, og voldgiftsmand Otto Møller, Mammen.

Umiddelbart efter generalforsamlingen samledes bestyrelsen til sit første møde og valgte til, sammen med formanden, at danne forretningsudvalg: Knud Bach, Rønge (næstformand), Rs. Møller, Herkegaard (sekretær), L. M. Pedersen, Nøddelund, og forpagter A. Laursen, Hjermind.

Attentat mod slagteri-planen

Nu skulle der så fart i arbejdet med at føre generalforsamlingens beslutning ud i livet med bygning af slagteriet, men prøvelsernes tid var ikke forbi. Allerede på det første egentlige bestyrelsesmøde efter konstitueringsmødet, det var den 8. februar 1912, tegnede billedet ikke slet så lyst. Da forelå et andragende fra 50 andelshavere i oplandet omkring Rødkjærsbro om afholdelse af en ny generalforsamling. Ifølge vedtægterne kan 50 andelshavere kræve ekstraordinær generalforsamling holdt, og i annonce i Bjerringbro Avis indvarsles da til ekstra generalforsamling på Bjerringbro Afholdshotel torsdag den 29. februar med følgende dagsorden:

1. Beretning fra bestyrelsen.
2. Behandling af et andragende fra 50 andelshavere angående slagteriets forhold.

I samme nummer af bladet fandtes en kort artikel om sagen, og ud af den spores en vis usikkerhed ved situationen samt ængstelse for udfaldet, men usikkerheden og ængstelsen bortvejres hurtigt. I det følgende nummer af Bjerringbro Avis gør forretningsudvalget klart og fyldigt rede for situationen. Redegørelsen lød:

Til andelshaverne i Bjerringbro Andelsslagteri!

Ved et bestyrelsesmøde den 8. februar forelå et andragende fra 50 andelshavere i de vestlige sogne om at få en ekstraordinær generalforsamling afholdt for at få konstateret, om der endnu er overvejende stemning for at opføre slagteriet i Bjerringbro, efter at det er fastslået, at der bliver oprettet et andelsslagteri i Viborg.

Dette andragende forekommer bestyrelsen ret ubetimeligt, særlig under hensyn til at spørgsmålet om slagteriet i Viborg allerede var fremme inden generalforsamlingen den 11. januar, på hvilken bestyrelsen valgtes med mandat til at opføre slagteriet snarest muligt samt til at optage de nødvendige lån. Bestyrelsen har søgt at opfylde dette hverv ved straks at foretage de fornødne forarbejder, først ved at gøre sig bekendt med slagterier af samme størrelse, dernæst ved at indlede forhandlinger om byggegrund og banespor, ved at søge tilbud på lån til laveste rentefod og samtidig at fremskaffe tegninger og overslag.

Det er let at indse, at en udsættelse af disse arbejder vil virke uheldigt, særlig ved at udsætte licitationen alt for længe, og bestyrelsen har derfor fundet sig forpligtet til at fortsætte sit arbejde.

Men loven skal jo efterkommes, og bestyrelsen har derfor sammenkaldt til en ekstraordinær generalforsamling så hurtigt, som det kan ske efter lovens paragraf 10.

Denne generalforsamling er bestemt til torsdag den 29. februar kl. 1 på Afholdshotellet. Vi anmoder alle andelshavere, som føler sig interesserede i, at slagteriets oprettelse fremmes snarest, til at give møde og stemme herfor, for at vi kan få den fornødne arbejdsro.

Forretningsudvalgets opfordring blev fulgt af andelshaverne. Omkring 600 stod under generalforsamlingen tæt pakket i Afholdshotellets sal og i de tilstødende lokaler samt uden for de åbne vinduer. Formanden, gdr. Niels S. Tulstrup, indledede med at gøre rede for det hidtil udførte arbejde og sagde med adresse til de andelshavere, der havde foranlediget den ekstra generalforsamling: Ved den første generalforsamling var slagteriet i Viborg allerede en kendsgerning, hvad jeg også den gang nævnede. Det er jo muligt, at nogle er blevet imponerede af de store tal, der er kommet fra slagteriet i Viborg. Ja, de har naturligvis svin nok der, men jeg kan ikke undlade at gøre opmærksom på, at der er tegnet mange svin til Viborg, som er bundet til andre slagterier, særlig til Hobro. Ja, endog et af de fremtrædende medlemmer i Viborg slagteri står som andelshaver i Hobro.

Med Knud Bach som ordstyrer kom derpå forslaget fra de 50

andelshavere, der havde foranlediget generalforsamlingen, til behandling, men der var ingen i forsamlingen, der ville motivere endsige anbefale forslaget. Knud Bach bad så forsamlingen tilkendegive ved håndsoprækning, om den kunne godtage bestyrelsens syn på sagen og fortsatte arbejde for bygning af slagteriet. Det var, hedder det i referatet, et imponerende syn at se de mange hundrede arme, der lige med ét røg i vejret til fordel for slagteriet. Resultatet hilstes med bifald. En afstemning om, hvorvidt man ønskede slagteriets forhold nærmere belyst, fik kun nogle og tyve stemmer. Derimod hævede der sig røster fra Almind om at slippe fri fra Bjerringbro slagteri, men dirigenten svarede skarpt, at det ikke kunne lade sig gøre. Man kan ikke beholde den ene og lade den anden slippe. Vi må følge sæd og skik, at en mand er en mand, og et ord er et ord.

Det er vist den eneste gang i slagteriets historie, at ledelsen direkte har måttet udtale sig mod andre slagteriers mænd, men det var et nødvendigt selvforsvar, og det var selve slagteriets tilblivelse, det gjaldt. Siden har der altid bestået det bedste forhold til naboslagterierne. At bestyrelsen ikke har frygtet for udfaldet af den ekstraordinære generalforsamling fremgår tydeligt af, at bestyrelsen samme dag, som den i avisen besvarede de 50 andelshaveres krav om en ekstraordinær generalforsamling, antog ingeniør Wendelbo Madsen, København, som teknisk konsulent.

Hurtig handling

Bestyrelsen satte nu fuld kraft på at forberede byggeriet. Tegningerne forelå færdige en måned senere, og den 15. april holdtes licitation. Der var indkommet otte samlede tilbud foruden en del specialtilbud. Jord-, beton-, murer-, tømrer- og snedkerarbejdet blev overdraget til de lavestbydende, murermestrene Mikkelsen og Jensen, Bjerringbro, og tømrermestrene Martin Bach og Chr. Mikkelsen, Bjerringbro, for 48.261 kr. Jern-, smede- og vandledningsarbejdet overlodes til fabrikant Thestrup, Bjerringbro, for 4.770 kr. Samme dag antog man et tilbud om lån på 130.000 kr. fra Randers By og Omegns Sparekasse, og en måneds tid senere antoges et tilbud om en kassekredit på 50.000 kr. fra Viborg Bank.

Håndværkerne gik straks i gang med byggeriet, og allerede den 27. juni holdtes rejsegilde. Den 8. juli fik efter licitation Aktieselskabet Atlas, København, overdraget leveringen af dampanlægget for 10.985 kr., køleanlægget for 10.475 kr. og svideovnen for 3.500 kr. De elektriske installationer overdroges firmaet Brems, Silkeborg, for 7.195 kr. Fabrikant J. Chr. Thestrup, Bjerringbro, leverede saltningsanlægget for 1.985 kr. Desuden blev forskellige maskiner og redskaber til omkring 10.500 kr. overdraget til forskellige firmaer i København, Fredericia, Horsens, Hammel og Faaborg.

I et forretningsudvalgsmøde først i juni var bogholder på andelsslagteriet i Nykøbing Falster, S. Beck, antaget som direktør for slagteriet fra 1. september. Lønnen sattes til 1.800 kr. det første år stigende med 200 kr. årlig plus fri bolig, lys og brændsel. Senere antoges mestersvend Michael Jensen, Odder Andels-

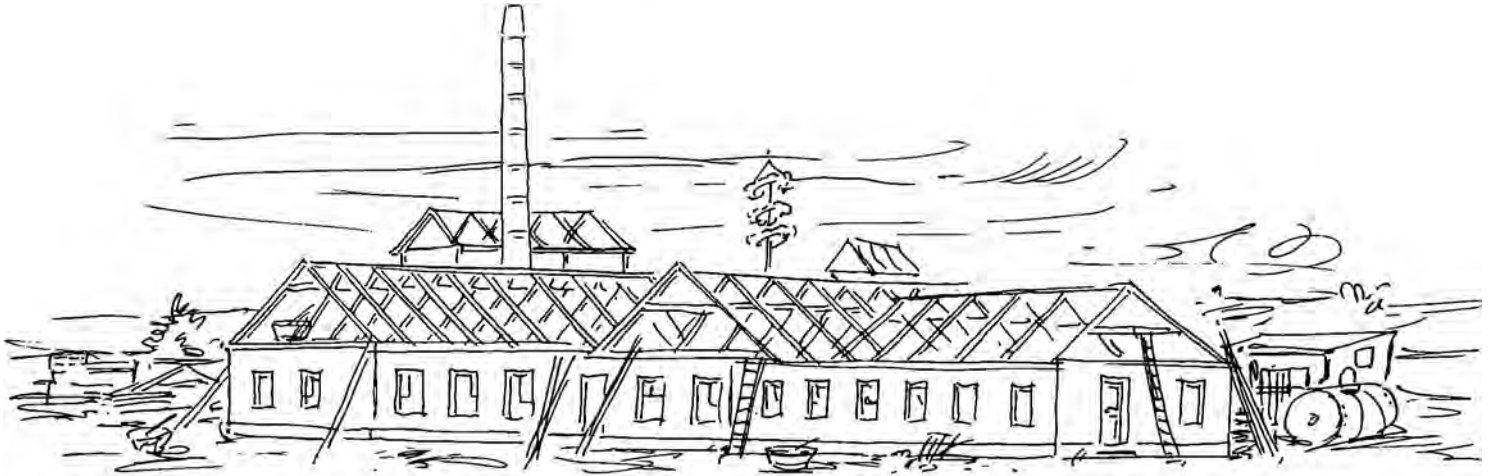

slagteri, som slagtemester for en årsløn på 1.500 kr., som maskinpasser antoges Chr. Poulsen, Silkeborg, med en ugeløn på 24 kroner, og kort før slagteriets start antoges forvalter ved Koopmanns slagteri, Aalborg, C. Christensen, som bogholder for 1.000 kr. det første år, stigende med 100 kr. de to følgende år. Sådan var lønniveauet dengang, men priserne var tilsvarende lave, hvad måske bedst belyses ved at nævne, at anskaffelsessummen for slagteriet med maskiner og inventar var ca. 109.000 kr.

Med henblik på afsætning af slagteriets produkter vedtog forretningsudvalget allerede den 12. august 1912 at sælge tarmene fra slagteriets start og indtil 31. december 1913 til firmaet Gindelbach, Berlin, for een krone pr. svin, dog således, at bliver prisen til nogle af slagterierne i 1913 over een krone, skal Bjerringbro have samme pris, hvorimod prisen uanset prisudviklingen ikke kan gå under een krone. Firmaet sender en mand til at gøre tarmene rene, og slagteriet stiller om fornødent en kone til hjælp mod, at firmaet godtgør slagteriet 20 øre pr. time. Samme dag vedtoges efter en forhandling at sælge slagteriets bacon til firmaet Delcomyn & Comp., London. Salget af tilbageholdte svin overdroges til kommissionær P. Andersen, København.

I bestyrelsesmødet den 5. september 1912 forelå starttilladelse ved en skrivelse fra politimesteren om, at slagteriet var »aner-

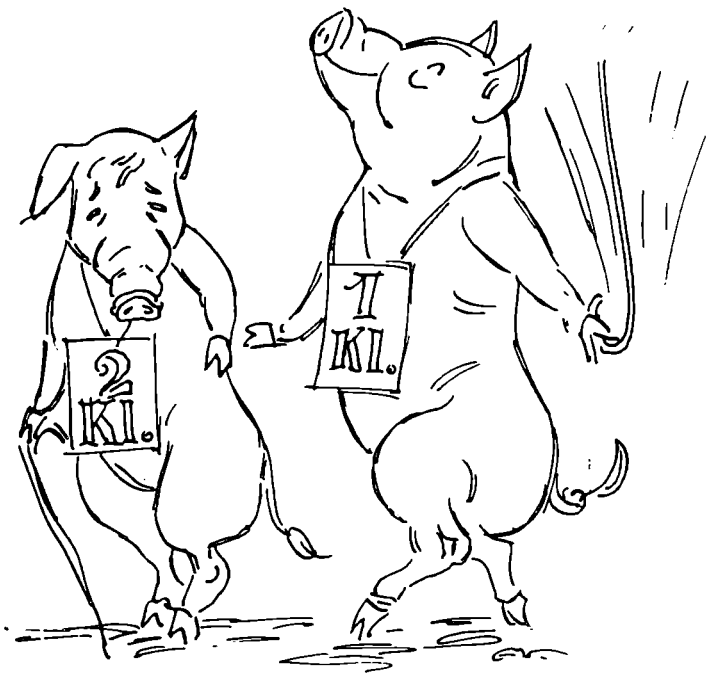

kendt med nr. 79«, samt at dyrlæge L. P. Dam, Rødkjærsbro, af ministeriet var antaget som slagteriets dyrlæge.

Med henblik på afregningsmåden enedes bestyrelsen om to klasser, en for fejlfrie svin og en for grove og diverse svin, heri indbefattet helt kasserede svin. Minimumsfradraget blev indtil videre sat til 6 øre pr. ½ kg. Som basis for noteringen besluttedes at anvende den jysk-fynske fællesnotering. Vægtgrænsen for svin sattes foreløbig til 60-75 kg slagtet vægt for at opnå højeste pris med 1 øres fradrag for hvert 2½ kilo overvægt, indtil 5 kilos overvægt er højeste fradrag 4 øre. Andelssvin over 100 kg betales der ikke overskud af. For undervægt fradrages 1 øre for hvert 2½ kg indtil 55 kg, derefter 2 øre for hvert 2½ kg.

Den 8. oktober 1912 holdtes for første gang forretningsudvalgsmøde på slagteriet, og her meddelte direktør Beck, at man sandsynligvis kunne begynde slagtningerne torsdag den 17. oktober, og forretningsudvalget vedtog at tilsige kuskene i de nærmeste sogne om at møde med et vist antal svin. Forhåbentlig har man igen sendt afbud til kuskene, for som i indledningen nævnt begyndte slagtningerne først den 21. oktober. Forretningsudvalget var mødt frem for at overvære »højtideligheden«, men den store dag til trods holdtes normalt forretningsudvalgsmøde, hvor haveanlægget foran direktørboligen samt beplantningen ved slagteriet med tjørn og buksbom blev bortakkorderet, som det hedder i forhandlingsprotokollen, til gartner Hansen, Bjerringbro, for en samlet pris af 130 kr., heri indbefattet arbejde og tillæg af planter. Det har været en stor dag for forretningsudvalget, men det

fremgår ikke af protokollen - og dog, indirekte gør det, for mens protokollaterne fra alle øvrige bestyrelses- og forretningsudvalgsmøder er underskrevet af alle tilstedeværende medlemmer, er protokollatet om prøveslagtningerne kun underskrevet af protokolføreren, Rs. Møller. De øvrige har åbenbart ikke haft tanke for denne formalitet i forståelig glæde over, at slagteriet nu var i gang og virkede tilfredsstillende.

Nu var første mål i bestræbelserne nået. Bestyrelsen kunne rette ryggen og se tilbage på vel udført arbejde. Slidet havde ikke været ringe. I de ni måneder siden den stiftende generalforsamling havde forretningsudvalg og bestyrelse måttet træde sammen ikke mindre end en snes gange, og selv om forhandlingsprotokollens oplysninger er korte, viser de dog, at forretningsudvalg og bestyrelse har fulgt med i og truffet bestemmelse om alle enkeltheder, selv de allermindste, ligesom der har været et intimt samarbejde mellem alle medlemmer af såvel bestyrelse som forretningsudvalg.

I det forberedende arbejde for at skaffe den fornødne tilslutning til et slagteri i Bjerringbro og siden som formand for bestyrelse og forretningsudvalg var gdr. Niels S. Tulstrup, Nr. Tulstrup, den enkeltperson, der øvede den største indsats. Det kan siges uden at forklejne nogen anden af de mange gode kræfter, der arbejdede for slagteriets oprettelse. Han var, da slagteriet oprettedes, 62 år og havde et langt liv i det offentliges tjeneste bag sig. Han nød ubegrænset tillid i alle kredse, var bl. a. medlem af amtsråd, sogneråd og skatteråd, formand for Taul Mejeri m. m. Man vidste, at han satte sig grundigt ind i de ting, han havde med at gøre. At han stod som formand for det udvalg, der arbejdede for slagteriets oprettelse, har sikkert fået mangen en vaklende til at tegne sig som andelshaver.

En anden, der kan være grund til at nævne i forbindelse med arbejdet for oprettelse af et slagteri i Bjerringbro, er sagfører Niels Sørensen, Bjerringbro. Han er ikke nævnt blandt medlemmerne af det udvalg, der i sin tid fik til opgave at søge at opnå den fornødne tegning, og forøvrigt heller ikke senere i slagteriets bøger, men ikke desto mindre gjorde han et meget stort arbejde i sagens interesse. Han var den drivende kraft i bestræbelser, der blev gjort i selve byen for slagteriet. Han var her som i så mange andre forhold, når noget skulle sættes i gang, den, der tog initiativet, men han ønskede ikke sit navn frem ud fra den betragtning, at slagteriet var et rent landboforetagende.

Hvad der fulgte efter

Nu var slagteriet i gang, nu skulle man prøve hverdagens vilkår, prøve om de tanker, man havde tænkt, og ud fra hvilke slagteriet var bygget, svarede til hverdagens vilkår. Det gjorde de. Det gik, så vidt man kan skønne, stort set uden vanskeligheder af nogen art fra den første dag. Naturligvis var der, som ved ethvert foretagende, der startes, noget, som ikke var blevet færdigt, og noget, man ikke havde tænkt på, men som viste sig at være nødvendigt. Bestyrelse og forretningsudvalg vedblev med intimt

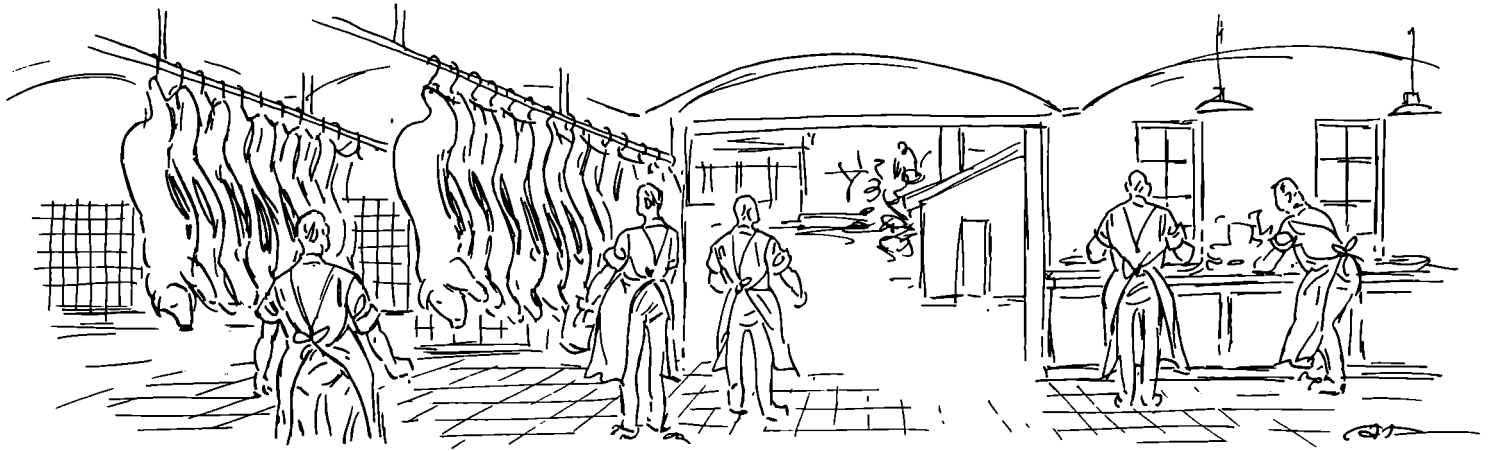

at følge selv de mindste enkeltheder og fik alt til at glide gnidningsløst og på en god måde. Med stor vagtsomhed fulgte forretningsudvalget måned for måned den økonomiske stilling. På et forretningsudvalgsmøde den 18. februar 1913 viste regnskabet et overskud på 10.156 kr., og den 9. april kunne direktør Beck oplyse, at der indtil den 29. marts var leveret 3.949 svin, og at overskudet var på ca. 19.000 kr., svarende til omkring 4,80 kr. pr. svin.

Bestyrelsen havde også blikket rettet frem ud over morgendagen. Man var interesseret i alt, der kunne tjene svineproduktionen, og derfor havde man også til bestyrelsesmødet den 9. april 1913 bedt konsulent Gommesen komme til stede og vejlede vedrørende indkøb af smågrise og mulig oprettelse af avlscentral.

I samme møde forelå en henstilling om fælles afregningsmåde for alle slagterier. Bestyrelsen svarede, at den sympatiserede med tanken, men foretrak at fortsætte med den afregningsmåde, der var indført, i alt fald regnskabsåret ud, fordi den brugte afregningsmåde syntes at tilfredsstille andelshaverne. På en skrivelse fra »De danske Andelsslagteriers Sammenslutning om Arbejdsforhold« vedtoges at svare, at sammenslutningen ville få meddelelse, når slagteriet forandrede den nuværende overenskomst, men at slagteriet på ingen måde går ud over den af sammenslutningen indgåede lønskala.

Forretningsudvalgets nøje føling med økonomien fremgår af, at den ved så at sige hvert møde fik forelagt status og driftsregnskab ført op til dato. Den 3. maj 1913 noteredes et overskud på 29.909 kr., svarende til en efterbetaling på 7½ øre pr. kg eller 5 kr. pr. svin. Regnskab og status pr. 31. maj viste et overskud på 36.669 kr. Der var slagtet 5.636 andelssvin samt 53 søer og orner, så efterbetalingen var øget til 8 øre pr. kg.

Forretningsudvalget havde også tanke for personalet ud over fastsættelse af løn, fremgår det af protokollat for et møde den 6. juni 1913. Der står: »Slagteriets personale tilstodes en udflugt, videre arrangement overlodes direktør Beck«.

Det økonomiske resultat af slagteriets første hele regnskabsår indtil 1. oktober 1913 viste, at der var slagtet 9.332 andelssvin med et overskud på 51.750 kr., således at der i overskud kunne udbetales 8½ øre pr. kg, og det synes at have været et resultat, andelshaverne har været tilfredse med. I hvert fald er omtalen i protokollen af den følgende generalforsamling meget kortfattet, og der synes ikke at være blevet fremført anker af nogen art.

Krigsårenes vanskeligheder

Arbejdet gik støt og roligt med en fortsat opgangslinie for slagteriet. Regnskabet for de tre første kvartaler i regnskabsåret 1913-14 blev på et bestyrelsesmøde den 25. juli 1914 angivet med oplysning om, at der af de slagtede 8.780 svin var et overskud på 5 øre pr. kg slagtet vægt. Så nåede man frem til krigsudbrudet i 1914. Fælleskontoret anbefalede at vedblive med at afsende flæsk. Den 6. august holdt forretningsudvalget møde. Situationen var, at der var standset for udførsel af flæsk til England og Tyskland, hvorfor forretningsudvalget besluttede at indstille slagtningerne foreløbig, dog således at man ville genoptage arbejdet, så snart der igen viste sig mulighed for afsætning. Snart klaredes forholdene så meget, at man atter gik i gang, og man indgik med de andre slagterier et solidarisk ansvar over for eventuel krigsskade. Forøvrigt er det bemærkelsesværdigt, at efter forretningsudvalgsmødet, hvor slagtningernes indstilling på grund af udførselsvanskelighederne besluttedes, holdtes ikke møde før 1. oktober 1914, hvad så end grunden kan have været, for netop umiddelbart efter krigsudbrudet var der dog mange ting at tage stilling til, og i tiden siden slagteriets start havde man holdt mindst et møde om måneden.

I slagteriets andet driftsår slagtedes 12.364 andelssvin og 504 søer, orner og polte, og der var 73.751 kr. til efterbetaling. Økonomisk var 1914 et bevæget år. Store slagtninger trykkede priserne. I årets første halvdel svingede prisen mellem 64 og 75 sh. I de sidste uger af juli var prisen sprunget op i 88 sh og nåede efter krigens udbrud 100 sh, men denne panikpris holdt ikke ret længe. Ved årets slutning var prisen op til 80 sh.

Foderstofforsyningen begyndte at blive et problem. Fra slagteriledelsens side opfordredes til så vidt muligt at holde produktionen oppe, og samtidig satte man sig som mål, at eksporten skulle ske til de krigsførende lande i samme omfang som før

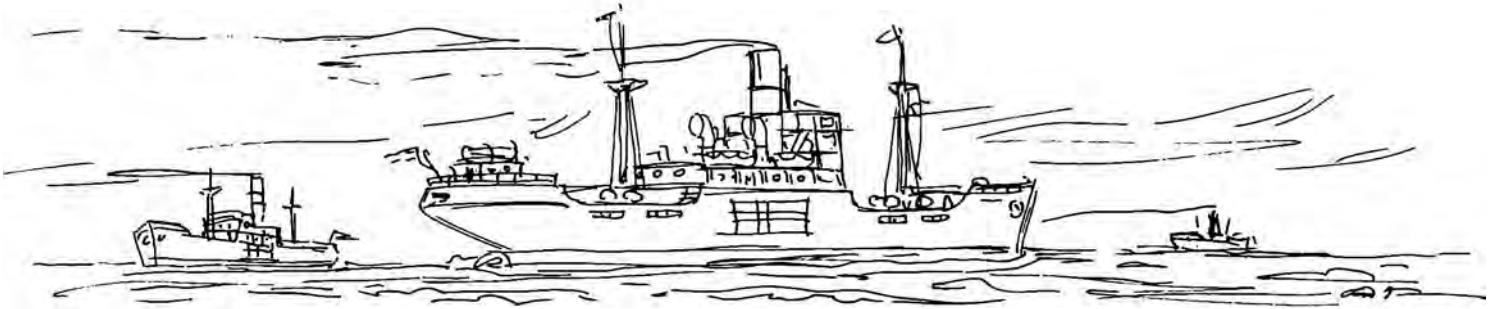

krigen. Andelsslagteriernes beslutning herom blev truffet den 19. oktober 1914 og var af vidt omfattende politisk og økonomisk betydning.

Nogen let situation for andelsslagterierne var det ikke, for med hensyn til fordeling af flæsket til de krigsførende parter i forhold til køb før krigen kunne andelsslagterierne jo kun disponere over flæsket fra andelsslagterierne. De private opkøbere havde stærk stigende afsætning til Tyskland til stigende priser, og de kunne betale efter de stigende tyske priser til deres leverandører, mens andelsslagterierne afregnede i henhold til både tysk og engelsk notering, men da størsteparten af andelsslagteriernes varer gik til England, lå andelsslagteriernes notering under de private eksportørers.

De blomstrende afsætningsmuligheder dannede grundlag for en planløs nedslagtning af søer og undervægtige svin. Det foruroligede og gav anledning til forhandling mellem slagterierne og ministeriet. Her blev indgået en overenskomst, hvis hovedpunkt for slagteriernes vedkommende var, at man påtog sig at bidrage sit til hjemmemarkedets fornuftige forsyning mod til gengæld at få eksportretten. Samtidig udstedtes forbud mod slagtning af synligt drægtige søer samt af svin under 65 kg. Dette forbud kom den 25. marts 1915, og det blev udvidet i oktober til at omfatte samtlige drægtige grise i almindelighed. Endvidere fastsattes maksimalpris på flæsk.

Samtidig begrænsedes eksportretten for konserves til særlig autoriserede firmaer for at dæmme op for den i krigens første tid så blomstrende konservesindustri, hvis indflydelse både økonomisk og kulturelt var så fremtrædende, at den endog gav tiden navnet »gullasch-perioden«, hvis karaktertræk dog langtfra begrænsedes til konservesindustrien endsige gullasch-produktionens kredse.

Indførelse af maksimalpris på flæsk medførte, at Bjerringbro

slagteris forretningsudvalg vedtog indtil videre at henvise andelshaverne til at købe udelukkende i slagteriets butik til maksimalpris.

Regnskabsåret 1914-15 blev økonomisk godt for Bjerringbro Andels-Svineslagteri. Der blev slagtet 15.484 svin, 670 kalve, 274 får og lam samt 21 okser. Regnskabet balancerede med 1.615.597 kr. og viste et overskud på 150.345 kr., hvoraf andelshaverne fik udbetalt 141.847 kr., svarende til 15 øre pr. kg i overskud.

Men allerede i begyndelsen af 1916 mærkede slagteriet i Bjerringbro fodersituationens indflydelse i stærkt mindskede slagtetal, og da bestyrelsen den 1. februar 1916 drøftede et andragende fra slagteriets arbejdere om løntillæg på grund af dyrtiden, besluttede man ganske vist at give et midlertidigt tillæg på 1 kr. ugentlig, men kun under forudsætning af, at de ugentlige slagtninger ikke gik endnu betydeligere ned. I så fald ville tillægget blive inddraget for at undgå afskedigelser. Den 2. oktober vedtoges kun at udlevere ¼ svin til maksimalpris til private forbrugere, og senere måtte svinefedt rationeres, fordi købere ligefrem stormede butikken i en grad, så det til tider var nødvendigt at have politi til at regulere tilstrømningen.

I regnskabsåret 1915-16 slagtedes på slagteriet i Bjerringbro 13.510 andelssvin og 1041 købesvin, og der kunne af overskudet på 173.558 kr. udbetales 18 øre pr. kg. Det følgende år slagtedes 15.126 andelssvin og overskudet var på 102.514 kr., i 1918 gik tallet ned til 6.140 og i 1919 helt ned på 2.999. Trods alle reduktioner steg driftsomkostningerne til 18,24 kr. pr. gris, men alligevel gav året 44.354 kr. i overskud, svarende til 20 øre pr. kg i efterbetaling.

I november 1917 vedtog bestyrelsen at overføre slagteriets pengeomsætning til Andelsbanken i Bjerringbro, hvis det kunne ske uden udgift.

Krigsforsikringen for forsendelser til England blev en følelig udgift, efter at tyskerne den 1. februar 1917 startede den uindskrænkede undervandsbådskrig, og først på sommeren trådte delegerede fra de jyske slagterier sammen og dannede Andelsslagteriernes Krigsforsikring. Naturligvis voldte også brændselsspørgsmålet bryderier.

Hjemmeforsyningen med kød voldte det af ministeriet nedsatte kødudvalg en del besvær, og man søgte derfor samarbejde med slagterierne. På et bestyrelsesmøde den 31. juli 1917 var bestyrelsen for Bjerringbro Landboforening til stede på egen foranledning for at forhandle om, hvorledes man under den foreliggende situation kunne slagte en del kreaturer på slagteriet. Mødet resulterede i, at man vedtog at slagte hver tirsdag og eventuelt fredag og samtidig bekendtgøre i aviserne kødpriser og slagtninger.

Ved generalforsamlingen i november 1919 ønskede Niels S. Tulstrup, Tulstrup, ikke at fortsætte som formand, og i hans sted valgtes gdr. Rs. Møller, Herkegaard.

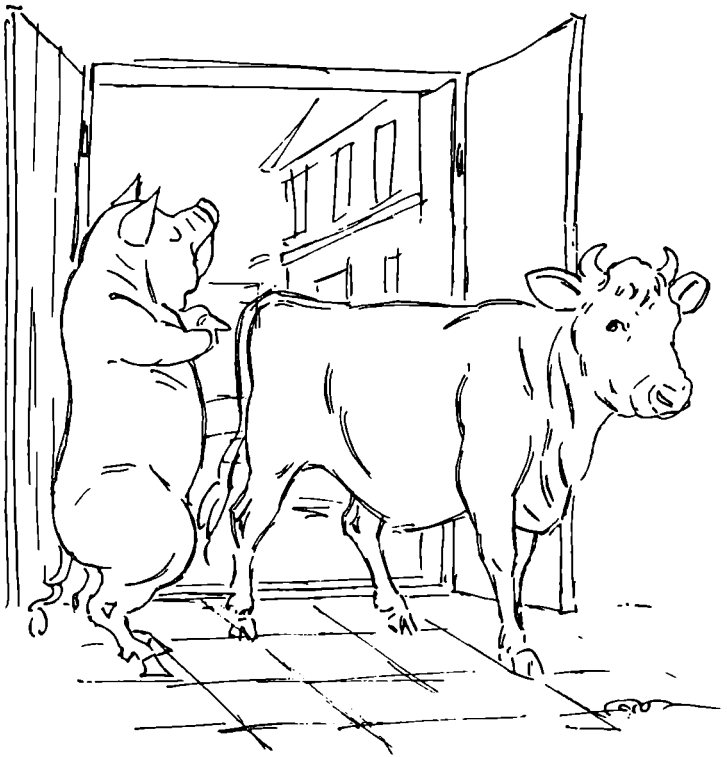

Krigen forbi - men nye vanskeligheder

Omkring nytår 1920 var svineproduktionen efter krigen igen begyndt at komme noget op, men man stod så pludselig over for den nye vanskelighed, at svinene ikke kunne blive slagtet, fordi slagteriarbejderne strejkede, og kort efter at denne strejke var endt og arbejdet genoptaget, måtte slagtningerne igen standses på grund af søfyrbødernes strejke, der hindrede eksportbådenes sejlads.

I det hele taget gik det i de første år efter krigen op for de danske landmænd, at de hyggelige forhold fra før verdenskrigen ikke vendte tilbage. Krigen havde skabt mere og hurtigere forbindelse mellem landene på alle områder, gode som dårlige, og hvad der skete et sted, fik også virkninger andre steder, selv om afstandene var aldrig så store, og det kunne give sig voldsomme udslag i det politiske og økonomiske liv.

Indtil 1922 var der stærk fremgang i svinebestanden og flæskeproduktionen. Denne fremgang skete undertiden i et så hastigt tempo, at slagteriets ramme var ved at briste. Efter tegninger, der var udarbejdet af firmaet Vendelbo Madsen, København, besluttedes midt i 1922 ikke blot at ændre de bestående lokaler, men også at bygge nyt.

Ved licitation den 10. august 1922 blev ændringerne og nybygning overdraget de lavestbydende håndværksmestre for en samlet sum af 38.732 kr., og i samme møde antoges et tilbud fra stats-

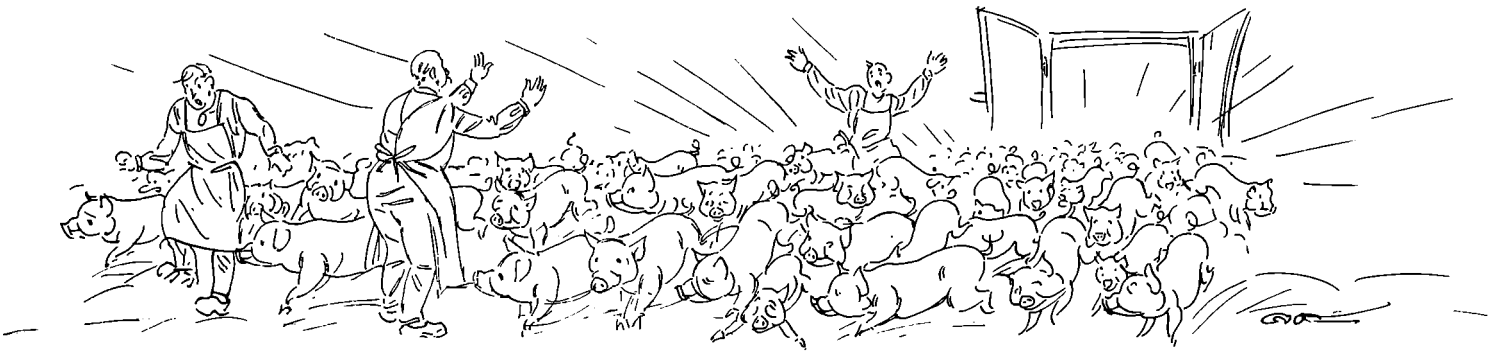

banerne om et sidespor til slagteriet. I septembermødet præsenteredes en nyanskaffet skrabemaskine for forretningsudvalget. Skrabemaskinen havde da været i brug i tre dage og fungerede udmærket. Det har åbenbart knebet noget for håndværkerne at holde de tidsfrister, der var sat for slagteriets ombygning. I et forretningsudvalgsmøde i september 1922 fik direktør Beck pålæg om ikke foreløbig at udbetale håndværkerne mere forskud, og da arbejdet i foråret 1923 stod færdig, var alle håndværksmestrene hjemfaldne til at betale mulkter for for sent udført arbejde, men bestyrelsen var så godt tilfreds med det udførte arbejde, at man besluttede ikke at fradrage i afregningen med håndværkerne.

Midt på året 1924 var kontraktgrisene på trapperne, men blev afvist i første omgang. Husmandsforeningen for Ulstrup og Omegn søgte om en ordning med kredit gennem slagteriet til indkøb af smågrise, men slagteriledelsen sagde nej. Lidt senere på året hentede andelsslagteriernes fælleskontor sig også et nej på spørgsmålet om, hvorvidt Bjerringbro slagteriet ville med ved oprettelse af et andelsrederi, så man kunne fragte bacon til England på egne skibe.

Det var urovækkende, da De samvirkende danske Andelsslagterier indvarslede til ekstraordinært delegeretmøde i København den 13. februar 1925 med forslag fra bestyrelsen om at få bemyndigelse til at stille midler til rådighed for Andelsbanken, der var kommet i alvorlige vanskeligheder. Delegeretmødet stillede en million kroner til rådighed for Andelsbanken, men det forslog ikke. Midt i maj indvarsledes igen til delegeretmøde om yderligere støtte til Andelsbanken. På en ekstraordinær generalforsamling den 30. maj redegjorde formanden for resultatet af delegeretmødet. Banken havde foreslået slagterierne at tegne ny aktiekapital, svarende til 1,50 kr. pr. leveret gris til slagteriet i 1924, og formanden anbefalede på bestyrelsens vegne forslaget. Efter

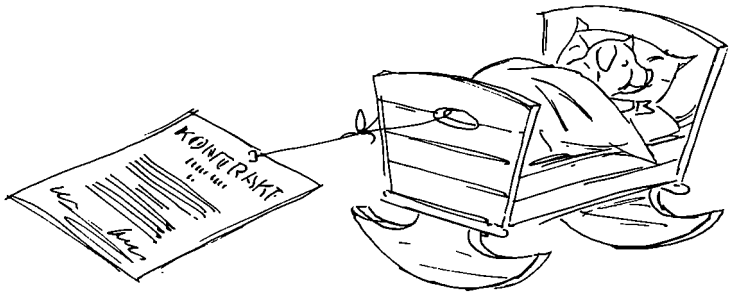

nogen diskussion vedtog generalforsamlingen forslaget med 147 stemmer for, 92 imod og 5 blanke stemmesedler. Det hjalp dog ikke. Flere af andelsbevægelsens foretagender stod tvivlende og tøvende over for ny støtte til Andelsbanken, og det førte til, at bankledelsen den 1. juni 1925 måtte tage den tunge beslutning at lukke banken.

Straks efter blev der gjort forsøg på at genrejse Andelsbanken, og i et bestyrelsesmøde den 15. september 1925 forelå fra amtsudvalget for genrejsning af Andelsbanken en anmodning om tegning af ny ansvarlig kapital. Med alle stemmer mod een vedtog bestyrelsen at tegne 10.000 kr., dog med det forbehold at der blev oprettet en filial af Andelsbanken i Bjerringbro.

Kontraktgrise

På den ordinære generalforsamling sidst i november samme år kom kontraktgrisene til verden. Det skete på forslag fra Bjerringbro Husmandskreds og Ulstrup og Omegns Kredsforening med 50 stemmer for og 40 imod.

Mere end 15.000 kr. måtte ikke udlånes ialt til dette formål, men denne beløbsramme kunne på langt nær forslå efter nogle års forløb. Af kontoen for kontraktgrise kan faktisk aflæses konjunkturerne for svineavlen igennem årene. De første år drejede det sig kun om relativt små beløb. Da holdt man sig inden for 15.000 kr.s rammen, men i 1939 nåede kontoen op på 124.000 kr. for så det følgende år at falde til under 10.000 kr. Så kom igen en stigning, og i 1943 var kontoen oppe på 107.000 kr. De følgende år var udlånet på omkring et halvt hundrede tusinde kroner, men nåede så i 1948 op på 176.000 kr. og i 1949 endog op på 353.000 kr. I 1950 var beløbet 280.000 kr. og i 1951 348.000 kr. De sidste år har beløbet været ca. 900.000 kr., og der er som sikkerhed for denne konto oparbejdet en reservefond på ca. 125.000 kr.

Eksportforholdene var ikke stabile. En kort tid måtte slagtningerne standses på grund af strejke i England.

I 1927-28 kom den første større ombygning og udvidelse af slagteriet. Med nye maskinanlæg kom den til at koste 85.667 kr.

Siden 1923 havde slagtningerne været stærkt stigende. Først året før havde man nået slagtningstal på højde med året, da den første verdenskrig udbrød, men efterhånden som restriktionerne lempedes, og der blev nogenlunde fri handel mellem landene, tog udviklingen fart. Det var importen af billigt foderkorn, der i høj grad udnyttedes af svineproducenterne. Den stærke stigning i pro-

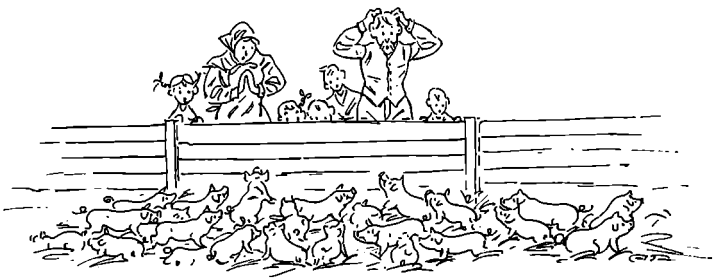

duktionen afløstes i 1925 og 1926 af en lille nedgang. Medvirkende hertil var den store mund- og klovesygeepidemi, som forårsagede ikke ringe tab i svinebesætningerne. Afsætningen var disse år god og til forholdsvis fornuftige priser, men i 1926 slog priserne om og var vigende, vel først og fremmest på grund af kronens stigning i forhold til sterling. Valutapolitiken for »den ærlige krones« genindførelse stillede ikke mindst landbruget på en hård prøve, kendetegnet ved et voldsomt prisfald og en stærkt nedsat forrentningsprocent.

I 1926 slagtedes på Bjerringbro Andels-Svineslagteri 31.210 svin, men så satte en voldsom stigning igen ind i de følgende år. 1927 slagtedes 44.877, det følgende år 52.358, 1929 viste en lille nedgang til 50.103, men så øgedes tallene igen næsten eksplosivt til 59.093 i 1930, 75.252 i 1931 for at kulminere i 1932 med 91.174 svin. Slagteri-ledelsens opmærksomhed måtte selvsagt i første række være rettet mod denne stærkt stigende produktion, der ikke var noget specielt for egnen her, men lige udtalt landet over. Der fremkom mange steder »svinefabriker«, hvor masser af svin blev fedet op med importeret korn af folk, der ellers ikke drev landbrug, og det var ikke altid, disse fabriksvins kvalitet stod mål med svinene fra det egentlige landbrug.

De store slagtninger i forbindelse med et krav om dræning af flæsket i længere tid end tidligere stillede bestyrelsen over for nødvendigheden af en udvidelse af slagteriet, og i løbet af 1930 blev udvidelsen og ombygningen af slagteriet gennemført, og samtidig blev direktørboligen opført nord for slagteriet.

Landbrugskrisen

En lille ting kan belyse omfanget af landbrugskrisen først i trediverne. På et forretningsudvalgsmøde den 20. juni 1931 meddelte direktør Beck, at tarmene ikke kunne bære rensningsudgifterne. Samtidig forelå fra Andelstarmsalget et forslag om, at man nedgravede tarmene, og forretningsudvalget overlod til direktøren at forhandle med tarmsalget. Omkring på gårdene vrimlede det ved svineproduktionens kulmination i 1932 med grise på lofter og i kældre, og træhuse skød op som paddehatte imellem og omkring bygningerne, og alle rummede de grise. Produktionen var tabgivende. Grisemarkederne tilførtes mængder af smågrise, men ingen ville købe. Man fortæller, at landmændene skulle være meget påpasselige for ikke at risikere at have flere grise i kasserne med hjem, end der var sendt på markedet. Der nævnes tilfælde, hvor svineavlere for at slippe af med grisene,

har set deres snit til at stoppe en ned i en andens grisekasse. Det var i mange tilfælde besværligt med de mange grise og i perioder som nævnt tillige forbundet med tab.

Meningerne om årsagerne til den katastrofale landbrugskrise først i trediverne er flere, men den vægtigste var nok de svære dønninger i verdensøkonomien. De ramte det lille Danmark med dets store samhandel med andre lande hårdt. Kronens samtidige stigning betød, at landbruget måtte se sine indtægter kraftigt reduceret, mens udgifterne ikke berørtes væsentligt. Landbruget værgede for sig ved at øge produktionen for at bøde på de faldende indtægter. Det gjorde landmænd i andre lande imidlertid også med det resultat, at markedet overfyldtes, og priserne gik endnu længere ned.

Så trak de engelske og kronlandenes landmænd i nødbremsen. Det første tegn på ændrede forhold kom, da England i slutningen af 1931 uventet og overraskende forlod guldmøntfoden og faktisk tvang Danmark til at gøre det samme på grund af vor store samhandel med England. Samtidig vandt selvforsyningstanken frem. Dominions landmænd pressede på for at få forrettigheder på det engelske marked, og midt på sommeren 1932 sammenkaldte England lederne fra kronlandene og kolonierne til den meget omtalte Ottawakonference, der fik til resultat, at samhandelen mellem England og dets kolonier skulle øges på bekostning af importen fra andre lande.

Beslutningen herom fik Danmark i første omgang at føle ved, at der blev lagt told på æg og smør herfra. Med hensyn til flæsket fik vi en anmodning om at sende en kommission til England for at forhandle om en begrænsning af vor tilførsel, men endnu inden kommissionen var udpeget, meddelte England, at man ønskede at iværksætte begrænsningen straks. Den gik ud på, at importen af skinker og bacon fra ikke-britiske lande skulle nedsættes med 15 pct. Der var ingen vej uden om, Danmark måtte akceptere denne »frivillige« overenskomst. Dette skete i november, og allerede i december optoges forhandlinger om den fremtidige kvota med det resultat, at Danmark fik ret til at levere 62 pct. af Englands import af bacon og skinker fra ikke-britiske lande.

Omend man i Danmark ikke stod ukendt over for den engelske tanke om en begrænsning, således som det allerede havde givet sig udtryk ved en frivillig dæmper på produktionen, gjorde den rent faktiske meddelelse om, at nu var det alvor, det stærkeste indtryk. Til at forestå kontrollen med eksporten nedsatte landbrugsrådet på andels- og privatslagteriernes indstilling allerede den 18. november 1932 baconudvalget, der fik til opgave at foretage en fordeling af det normerede eksportkvantum på de enkelte slagterier i forhold til disses slagtninger. Med hensyn til fordelingen af den danske kvota i England blev der allerede på et meget tidligt tidspunkt truffet en gentleman-overenskomst mellem de engelske myndigheder og de importerende firmaer om, at handelen skulle gå ad de sædvanlige kanaler i samme forholdsmæssige mængder som hidtil.

Svineregulering

Det blev imidlertid ret hurtigt klart, at en regulering af eksporten i det lange løb ville være uholdbar, hvis ikke man fulgte op med en regulering af svineholdet i de enkelte bedrifter. Efter henstilling fra slagterierne blev den 21. februar 1933 vedtaget en lov, i følge hvilken landbrugsministeren bemyndigedes til med tilslutning fra landbrugsrådet at regulere størrelsen af svineslagtningerne og at begrænse svineproduktionen, samt endvidere bl. a. at ansætte to noteringer, en for en nærmere fastsat procentdel af leveringen på grundlag af Englandsprisen, og en for den overskydende del på grundlag af prisen til andre markeder, og at fastsætte bestemte vægtgrænser og at opkræve en afgift på 2 kr. pr. slagtet gris til fremme af afsætningen og til afholdelse af ordningens udgifter, og endelig at nedsætte kommunale nævn til at bistå ved ordningens gennemførelse.

Det blev overladt andels- og privatslagterierne at gennemføre reguleringen, og disse nedsatte svinereguleringsudvalget, som fik den lidet misundelsesværdige opgave at fordele de eftertragtede rettigheder på at levere Englandssvin, d.v.s. det antal svin, man havde ret til at levere til fuld notering, og hvortil der blev udstedt svinekort, som mange andelshavere endnu har i ubehagelig erindring. Svinekortene blev efterhånden et værdipapir, hvis omsætning ofte besørgedes af korthandlere og spekulanter, og det var vel ikke altid, fortjenesten ved svineproduktionen gik i de rigtige lommer. Der gik frasagn om de formuer, der kunne tje-

nes på korthandelen, men kurserne var temmelig usikre på denne børs, så der var også nogle imellem, som klarede sig mindre heldigt som spekulanter med svinekort. Ved landbomøder hørtes ofte røster om, at handel med svinekort skulle forbydes. Det skete dog ikke. Ingen reguleringsform kunne vel blive helt retfærdig, og det må vist indrømmes, at den gennemførte regulering i det store og hele var så retfærdig, som man nu engang kunne gøre den, men dermed være ikke sagt, at reguleringen ikke var en ulempe. Den greb dybt ind i de enkelte landmænds økonomiske dispositioner og voldte ledelsen de største vanskeligheder for at få svinebestanden og det ønskede antal slagtninger til at passe sammen, men virkningen blev den tilsigtede. Fra kulminationen i 1932 med et slagtetal på godt 91.000 svin faldt slagtningerne i de følgende år til lige under 50.000 stk., indtil den anden verdenskrig satte ind og greb så skæbnesvangert ind i vort lands historie. Efter 9. april 1940 var afsætningsmulighederne igen ubegrænsede, og kortsystemets berettigelse bortfaldt, men blev dog opretholdt, indtil kortene en skønne dag var værdiløse.

I januar 1935 forelå et cirkulære fra landbrugsministeriet, der forbød slagtning af andre dyr i samme lokaler som svinene. Bestyrelsen tog omgående konsekvensen heraf og besluttede at lade opføre et kreaturslagteri, og efter at tilbud, der lød på ialt 8.610 kr., i april forelå fra håndværkerne, gik man straks i gang med byggeriet. Bevæggrunden til adskillelsen af svine- og kreaturslagtningerne var bl. a. Englands frygt for mund- og klovesyge.

Efter de første 25 år

Så oprandt slagteriets 25 års jubilæum i 1937. Bestyrelsen besluttede at holde fest og indbyde samtlige andelshavere med damer, og det blev en fest, der stod gny af trindt om i landet, ja endog enkelte udenlandske blade bragte meddelelse om dette spisegilde med flæskesteg og pølser på bordet. 3.128 spisekort blev udleveret, så selv om man dækkede op på begge byens hoteller, var det nødvendigt at strække festen over tre dage, idet det ved lodtrækning var afgjort, hvilke kredse, der skulle møde de forskellige festaftener. Menuen var ens alle tre aftener, men programmet var forskelligt. Festen var overmåde vellykket, alene tilslutningen fortæller det. Til sammenligning kan nævnes, at da et meget større slagteri kort tid før havde holdt 50 års jubilæum og indbudt sine omkring 5.000 andelshavere med damer, kom kun 1.600 til festen, mens Bjerringbro Andels-Svineslagteri med sine 2.400 andelshavere samlede over 3.100 festdeltagere. Festen i Bjerringbro var lagt til rette efter den blandt andelshaverne herskende ånd, at det skulle være økonomisk muligt for alle at deltage. Det tjener bestyrelsen til ære, at den forstod det og magede det sådan. Som festen forløb, bidrog den langt mere, end det havde været muligt på nogen anden måde til at skabe sammenhold ikke blot om Bjerringbro Andels-Svineslagteri, men om landbrugets problemer i det hele taget, og det sammenhold, der skabes i et glad sind, er langt mere værdifuldt end det, der udspringer af bitterhed og utilfredshed. Markedshallen, hvor man

til daglig handler grise, var inddraget i arrangementet. Smukt udsmykket dannede den en fin ramme om de mange gæster, som ikke kunne rummes på hotellerne. Markedsgade var overdækket, og her gik dansen lysteligt.

Krig igen - mere frygtelig og ond

Sidst i trediverne var landbrugskrisen ved at lette og landmændene ved at fatte nyt mod efter de strenge tider i håb og tro på en roligere, mere stabil og prismæssig gunstigere periode. Sådan tegnede det også, og selv om mørke skyer trak truende op på den storpolitiske himmel, troede vel næppe ret mange for alvor på krig. Men krigen kom mere frygtelig og ond end den første verdenskrig. Gammel kultur blev udslettet, hele befolkningsgrupper ligeledes, menneskerettighederne lod de krigsførende hånt om. Her i landet håbede alle, at det ville lykkes endnu engang at holde landet uden for de kæmpendes rækker. Håbet stod til neutralitet. Mange regnede ligefrem neutraliteten for vort vedkommende som noget hævdvundet, fordi vi i 1914-18 holdt os fri af styrkeprøven mellem stormagterne.

Afskibningen til England fortsattes uændret, men voldte alligevel vanskeligheder, og disse øgedes med en samtidig ændret pengepolitik fra Nationalbankens side. Kronekursen blev sat i relation til dollar i stedet for som hidtil sterling, og da sterling gik ned i forhold til dollar, betød det nedgang i pengemængden, vi fik hjem for bacon. Det var en udvikling lige stik modsat den ventede. Danske landmænd regnede med stigende efterspørgsel efter levnedsmidler, men England ikke blot centraliserede indkøbene og indførte baconrationering, men ønskede mindre mængder til mindre priser under forhandlingerne i foråret 1940. En aftale efter dette mønster blev truffet, men nåede ikke at blive ført ud i livet, før den 9. april 1940 oprandt med den tyske besættelse af Danmark og afbrydelse af forbindelsen med vor største kunde, England.

Det havde forud været vanskelige tider for slagterierne, men de blev endnu sværere. I begyndelsen af besættelsen stod man fra alle sider famlende. Man vidste intet om, hvilke afsætningsmuligheder, der ville blive, nu da der var lukket af til England. Det afspejler sig også i Bjerringbro Andels-Svineslagteris forhandlingsprotokol. Bestyrelsen havde holdt møde dagen før den tyske besættelse og drøftet de vanskelige afsætningsforhold for flæsket og handelen med England. I det næste bestyrelsesmøde den 23. maj gav formanden en kort beretning om slagteriets drift »under de for tiden ekstraordinære forhold«, og bestyrelsen vedtog i to måneder ikke at udstede kontrakter på svin. I julimødet var brændselsmanglen allerede mærkbar, men bestyrelsen har åbenbart håbet på, at krigen hurtigt ville få ende, idet den bemyndigede direktøren til at indkøbe indenlandsk brændsel, men tilføjede, »hvis det vil blive nødvendigt«.

De skibe, der var undervejs til England den 9. april, blev opbragt og taget som krigskontrabande af englænderne. Ombord i skibene var bacon fra danske slagterier, og ialt havde slagterierne

et tilgodehavende i England på 18 mill. kr., som man ingen mulighed havde for at få hjem, og som stod fast i England under hele krigen. Slagterierne havde imidlertid afregnet disse penge til svineproducenterne, og for at hjælpe slagterierne ud af denne likviditetskrise lånte Nationalbanken slagterierne disse penge. Lånet blev tilbagebetalt på den måde, at der for hver leveret gris blev fradraget 8 kr., indtil lånet var tilbagebetalt.

Usikkerheden med hensyn til afsætningen lige efter besættelsen viste sig hurtigt overflødig. Der var afsætning for en nogenlunde produktion både til hjemmemarkedet og til Tyskland, men nu var landmændene afskåret fra importeret foderkorn og måtte helt forlade sig på egen avl. Det gav sig udslag i kraftigt nedadgående slagtetal, for Bjerringbro Andels-Svineslagteris vedkommende konstateredes fra 1940 til bundgrænsen nåedes i 1942 en nedgang fra 51.175 slagtninger til 15.457. Så havde landmændene lært en stor grovfoderproduktions værdi og samtidig at fodre med et stadig mindre forbrug af foderenheder pr. kg tilvækst, og svineproduktionen øgedes igen noget.

Vanskelighederne var imidlertid mangeartede, også af økonomisk art. Stigende priser på alt, hvad der skulle bruges, og øgede lønninger, samtidig med at slagtningerne gik ned. Det var ikke let at klare, men det blev klaret. Bestyrelsen eller forretningsudvalget holdt møde mindst een gang om måneden og gennemdrøftede alle spørgsmål, intet var for lille eller ubetydeligt til at komme på dagsordenen. Disse kloge mænds handling hører til de lyse punkter i denne ellers mørke tid.

I april 1940 indtrådte Bjerringbro Andels-Svineslagteri som andelshaver i kødfoderfabriken »Kronjyden« mod at betale et indskud på 6.000 kr. og overtage andele for 7.500 kr. Da man stiftede hudecentralen, forespurgte man i Bjerringbro, om ikke slagteriet kunne se sin fordel i at være med, og i september 1941 vedtoges at indmelde slagteriet og tegne den forlangte garantikapital. Kødfoderfabrikernes produktion af kød- og benmel blev forøvrigt i forsommeren 1942 beordret oplagret som led i en rationering. Om efteråret blev det oplagrede udloddet efter antal malkekøer og høns. På forretningsudvalgsmøde den 25. marts 1943 oplyste formanden, at slagteriet i anledning af den nye kødordning var gået i samarbejde med D.L.K.'s Randers afdeling vedrørende samlestalden i Bjerringbro, og i samme møde vedtoges at indmelde slagteriet som B-andelshaver i firmaet Schaub & Co. i København.

I sammenligning med den første verdenskrig, da flæskeproduktionen gik overordentlig stærkt ned, lykkedes det i den anden verdenskrig at opretholde en forholdsvis stor produktion, der først og fremmest sikrede den danske befolknings forsyning med rimelige mængder flæsk, idet det takket være vore dygtige forhandlere lykkedes at få dækket vort lands fastlagte forbrug ind først, for så vidt produktionen var stor nok, hvilket det en overgang kneb med. Gang på gang under krigen var der rygter fremme om, at hjemmeslagtningen ville blive forbudt, men det skete ikke. Tyskerne var klare over, at fratog man landmanden retten til at slagte til eget forbrug, ville interessen for produk-

tionen dale betydeligt. Retten til hjemmeslagtning nød så vist mange byboer godt af. I nattens mulm og mørke blev mange grise, slagtet på gårdene, fordelt til slægtninge og venner i byerne. Men der var heller ikke så lidt til eksport, ikke blot til Tyskland, men også til Finland, Sverige, Norge og Svejts m. fl., og det gav mulighed for indførsel til Danmark af mange livsvigtige varer.

Landbrugsrådet har opgjort, at der i perioden 1. januar 1940 til maj 1945 fra Danmark eksporteredes for ialt 6.791 mill. kr., heraf landbrugsprodukter for 4.279 mill. kr. I samme tidsrum indførtes varer for 6.501 mill. kr. Kun 290 mill. kr. af vor eksport var således ikke dækket af indførsel af for samfundet livsvigtige varer. De milliardbeløb, Danmark har til gode i Tyskland for krigsårene, har således andre årsager.

Når det lykkedes at holde svineproduktionen så stor, som tilfældet var i krigens sidste år, skyldes det, foruden som tidligere nævnt mindre forbrug pr. kg tilvækst og stor avl af grovfoder, også at anvendelsen af kartofler gennem oprettelse af transportable kartoffelkogere blev udnyttet i stor udstrækning, og det skete i mange tilfælde med støtte fra slagterierne, imidlertid ikke her på egnen, hvad formanden for Bjerringbroegnens Kartoffelkogerforening, proprietær L. K. Laursen, Danstrupbundgård, ankede over på slagteriets generalforsamling i november 1942. Man havde søgt tilskud eller et rentefrit lån, men fået afslag. Hvorfor? spurgte han. Formanden svarede ifølge forhandlingsprotokollen, men nogen argumentation er ikke angivet.

Formandsskifte

Formandens argumentation har imidlertid givet været god nok. Han vidste, hvad han gjorde. Han var en overmåde flittig og særdeles kyndig leder af slagteriet gennem mange år. Han havde erfaring, jydens grundighed, altid inde i de spørgsmål, der var til debat, intet gik ham forbi, levende interesseret i alt og alle, intet var ham for småt til at blive taget op til overvejelse og vurdering og afgørelse. Formanden kendte den mindste enkelthed i slagteriets drift og havde overblikket, der aldrig svigtede, så sandt han var et menneske med al dets skrøbelighed, og disse kendte Rs. Møller og erkendte for sit eget vedkommende. I de 25 år, han var formand for slagteriet, var han kun een gang, det var i decembermødet i 1943, ikke med til et bestyrelses- eller forretningsudvalgsmøde. Grunden kender vi ikke. Det har formentlig været sygdom, for ved generalforsamlingen den 24. november 1944 frabad Rs. Møller sig genvalg. Han ønskede at blive løst af. Det blev han. Mands ønske må man følge, når manden har været virksomheden en så fortræffelig person som Rs. Møller, der har gjort en langt større indsats end her nævnt, deltaget i alle samvirksomhedens møder i sin formandstid, været med mange andre steder, hvor der skete noget af interesse for slagterierne, utrættelig og med indsigt og redebon vilje til at gøre det bedste i alle svineproducenternes interesse. I forhandlingsprotokollen står blot, at dirigenten, gdr. Anders Bay, Højbjerg, sluttede generalforsamlingen med at rette en tak til den afgående formand. General-

forsamlingen udbragte et leve for ham. Han fik ridderkorset som anerkendelse.

Som ny formand valgte generalforsamlingen med stort flertal gdr. Jørgen Pedersen, Gullev, der stadig virker på den betroede post. I hans formandstid er udviklingen gået videre, tilmed i øget tempo, hurtigt og godt. Tiden har krævet hurtig og dristig handling. Det er sket, derom vidner den udbygning, der er sket på slagteriet den sidste halve snes år.

Efterkrigstid - byggetid

Så oprandt endelig den 5. maj 1945 Tysklands kapitulation. Krigen var endt, og en glædesjubel skyllede over landet. Der er mange ting fra besættelsestiden, dette triste kapitel i vort lands historie, som ikke vil blive glemt, men der er også lyse punkter, og til dem hører modige og dristige mænds handling i kampen mod besættelsesmagten, og også stærke mænds handling i det daglige arbejde, og til dem hører slagterifolkene, der ved modig optræden sikrede slagteridriften og holdt tyskerne stangen, når det trak op til rationering af flæsk og fedt. Det var af uvurderlig betydning for befolkningen.

Under krigen havde slagterierne så lidt som andre mulighed for nybygninger eller moderniseringer, knapt nok nødvendige reparationer, så mange slagterier trængte ved krigsafslutningen hårdt til både ny- og ombygning. Således også Bjerringbro Andels-Svineslagteri, men ledelsen spildte heller ikke tiden. I et af de første bestyrelsesmøder efter kapitulationen forelå skitser til bygning af et pølsemageri.

Året efter købte slagteriet frk. Mogensens fedevareforretning på Søndergade og begyndte efter en modernisering slagteriudsalg i lokalerne.

I maj 1948 besluttede bestyrelsen at søge byggetilladelse til udvidelse og modernisering af tarmrenseriet. I marts 1950 besluttedes det at anskaffe et nyt vandværk, og der blev forelagt tegninger til ændring af folkestue og dyrlægelokale.

Disse byggerier og moderniseringer kostede mange penge, og det kom derfor godt tilpas, at man efter krigen fik penge til den slags ved udlodning til slagterierne af 13 millioner kroner af de 18, slagterierne ved krigsudbruddet fik til gode i England. Bjerringbro Andels-Svineslagteris andel var kr. 156.000, men i bestyrelsens septembermøde i 1950 oplyste direktør Beck, at Englandspengene næppe slog til, når slagteriudvidelsen og moderniseringen så nogenlunde skulle følge tidens krav.

I januar 1951 stiftedes Jydske Andelsslagteriers Konservesfabrik, i daglig tale kaldet JAKA, og blandt de 19 slagterier, der stod bag oprettelsen, var Bjerringbro Andels-Svineslagteri. I juni 1952 blev slagteriet indmeldt i D.B.C. - Danish Bacon Company, London, men bestyrelsen ønskede ikke på det tidspunkt at tegne nogen garantikapital i selskabet, hvilket dog senere blev gjort, således at slagteriet i dag har en aktiekapital på kr. 75.000 i D.B.C.

Direktør i 42 år

Slagteriets 40 års jubilæum i 1952 blev markeret ved en frokost på Bjerringbro Afholdshotel med deltagelse af slagteriets personale, svinekuskene, tidligere arbejdere på slagteriet, forretningsforbindelser m.v. Det skete den 30. august, og når ledelsen havde valgt denne dag, var det for at kunne hylde direktør Beck, der dagen efter havde været ansat ved slagteriet i 40 år. Det var da også væsentligst ham, de mange talere henvendte sig til med tak for dygtig indsats i slagteriets tjeneste gennem de 40 år.

Efter at have beklædt direktørposten i 42 år trådte direktør S. Beck i 1954 tilbage. Dygtigt og indsigtsfuldt havde han ledet og udbygget slagteriet gennem de mange år. De mange år på direktørposten borger for, at han har arbejdet til ledelsens og andelshavernes tilfredshed. Tilbageholdende for at få tid til at værdsætte det nye, som kom frem, var han vel. Han var ikke pågående, men uhyre påpasselig. Han vidste besked om slagteridrift, men foreslog intet blot fordi det var nyt og indført på andre slagterier, nej, der skulle være ført bevis for rigtigheden af det nye, inden han kom til sin bestyrelse med forslag, men var han blevet overbevist om forbedringer og moderniseringers nødvendighed, gik han ind for dem med brask og bram, og så var argumenterne også så gode og underbyggede, at bestyrelse og forretningsudvalg uden betænkning gik ind for dem. Han var Bjerringbro Andels-Svineslagteri en god mand i de 42 år, han stod for slagteriets daglige ledelse.

Som ny direktør blev antaget den 36-årige bogholder på slagteriet i Grindsted, Viggo Nielsen, der tiltrådte den 15. august 1954.

Udvidelserne fortsattes. I 1954 gik man i gang med nye store udvidelser, der bl. a. betød, at man fik drænrum på loftet, og slagteriet købte et nyt køleanlæg til 226.000 kr.

På generalforsamlingen i 1955 fik bestyrelsen bemyndigelse til at bygge kreaturslagteri og pølsemageri, og i foråret 1956 købte slagteriet et hus, der lå umiddelbart op til slagteriets grund, for at få plads til det påtænkte kreaturslagteri. Byggeriet af pølsemageri kom i gang i slutningen af 1957, og samtidig blev ekspeditionen moderniseret. Året efter blev det ny pølsemageri taget i brug, og slagteriet købte ejendommen Storegade 6 i Bjerringbro og indrettede slagteriudsalg. Året efter blev slagteriets kontor moderniseret, og i 1960 udvidedes drænpladsen, så der skaffedes plads til omkring 1.000 svin mere, samtidig med at der blev indrettet nyt tilskæringsrum i underste etage, hvor tilskæringen nu

foregår på rustfrit tilskæringsbånd og den videre transport på løbende gummibånd, hvorved det tidligere arbejde med at bære baconsiderne blev afskaffet.

Slagtningerne nåede samtidig toppen af slagteriets kapacitet med 2.400-2.500 svin om ugen. Det krævede en rationalisering, og det nåedes gennem en udretning af slagtegangen og bygning af nye svinefolde.

I slagtegangen installeredes de mest moderne hjælpemidler, det drejede sig om automatisk skoldekar og svideovn, fremføringskæde på slagtestangen ind til kølerum m. m., hvorved både arbejdet blev gjort lettere, samtidig med at effektiviteten øgedes. Desuden blev tarmrenseriet udvidet og moderniseret, samtidig med at der blev anskaffet nye borde og kummer, alt i rustfrit stål, således at tarmrenseriet fremtræder som et lyst og tiltalende lokale.

Udbygningen af slagteriet og dets salgsorganer fortsætter. For øjeblikket er en udvidelse af pølsemageriet i gang, hvorved pølsemageriets areal mere end fordobles, og denne udvidelse forventes færdig inden nytår.

På det salgsmæssige område er også sket en del. I 1959 købtes en slagterforretning i Kjellerup, i 1961 en slagterforretning i Ulstrup og i 1962 en forretning i Ans, således at slagteriet i dag har fem udsalg i sit naturlige opland.

Som det fremgår af det foregående, er der sket en omlægning i den private husholdning på grund af manglende hushjælp og mange husmødres udearbejde, og manglen på arbejdskraft har også medført, at den enkelte slagter ikke selv fremstiller pølser og pålæg i samme omfang som før, ligesom man i modsætning til tidligere køber sit flæsk i opskåret tilstand i stedet for som hele svin.

Denne udvikling har betydet, at en langt større del af færdigvarerne må tilberedes på slagterier og fabriker, og det er en af grundene til de store udvidelser på de forskellige felter, som er blevet foretaget, og som formentlig vil blive yderligere udbygget i den kommende tid. Virksomhedens samlede personale er i dag på ca. 150.

50 år i tal

Alle disse fornyelser har kostet ikke så få penge, men de har været nødvendige for at følge med udviklingen, men ledelsen har hele tiden foretaget afskrivninger, der står i et fornuftigt forhold til investeringerne, således at man ved udgangen af slagteriets første 50 år kan sige, at det er et vel konsolideret foretagende i fortsat udvikling. Opstillingen næste side giver et ganske godt indtryk af udviklingen gennem de 50 år.

De vigtigste tal fra de enkelte regnskabsår

År	Antal svin	Omsætn. i kr.	Efterbet. i øre pr. kg	Gennemsnitsp. pr. kg i kr.	Driftsomkostn. pr. svin i kr.
1913	9.332	748.595	8	1,15	3,62
1914	12.868	1.018.858	9	1,09	3,57
1915	15.484	1.615.599	15	1,49	3,68
1916	14.551	1.956.233	18	1,85	3,77
1917	17.438	2.382.126	10	1,89	4,68
1918	6.140	896.630	20	2,13	7,03
1919	2.999	855.158	20	3,20	18,24
1920	6.895	2.124.781	25	3,57	14,24
1921	12.406	3.454.501	12	3,57	11,24
1922	16.628	2.922.839	14	2,47	7,18
1923	25.367	4.051.604	13	2,31	6,00
1924	34.328	5.209.280	13	2,21	5,31
1925	32.343	5.471.520	8	2,46	6,16
1926	31.210	4.354.989	11	2,00	5,20
1927	44.877	4.615.486	5	1,48	4,02
1928	52.358	5.170.284	10	1,42	3,74
1929	50.103	5.885.607	10	1,68	3,85
1930	59.093	6.229.094	9	1,51	3,64
1931	75.252	5.243.113	9	0,98	3,40
1932	91.174	5.234.014	8	0,82	2,95
1933	81.542	6.711.621	10	1,18	3,22
1934	61.548	6.487.249	8	1,53	3,88
1935	56.105	6.479.090	5	1,63	4,08
1936	50.918	5.949.925	6	1,71	4,20
1937	49.611	5.820.294	7	1,74	4,48
1938	47.832	6.432.000	8	1,81	5,00
1939	49.464	6.409.266	8	1,75	4.57
1940	51.176	7.218.441	9	1,94	5,69
1941	30.943	5.077.849	12	2,44	6,60
1942	15.457	2.744.809	15	2,64	8,61
1943	17.892	5.336.006	15	2,97	9,62
1944	29.081	8.160.000	17	3,05	8,26
1945	25.704	7.031.267	13	2,97	9,85
1946	24.155	6.067.637	20	2,86	11,28
1947	27.690	7.817.539	28	3,23	11,28
1948	24.742	8.796.324	20–14	4,16	12,71
1949	28.799	10.897.697	23	4,32	12,12
1950	56.283	17.695.102	17	4,04	9,52
1951	66.288	21.272.686	18	4,25	9,73
1952	65.320	23.854.283	20	4,73	11,38
1953	78.549	24.510.752	19	4,35	10,19
1954	82.757	24.188.753	19	4,15	10,41
1955	93.215	27.781.637	19	4,18	10,38
1956	86.238	28.299.172	20	4,69	11,73
1957	92.684	29.448.465	22	4,37	12,30
1958	104.141	33.728.396	20	3,84	13,10
1959	109.525	39.788.894	25	4,27	12,01
1960	124.560	43.332.727	22	4,01	12,99
1961	124.518	42.420.750	27	4,26	14,38

Formænd

Niels S. Tulstrup, Nr. Tulstrup
1912-1919

Rs. Møller, Herkegaard
1919-1944

Jørgen Pedersen, Højholt
1944-

Nuværende forretningsudvalg

Holger Overby, Klausholm

N. P. Andersen, Vejerslev

Peter Lave, Amstrup

Magnus Laursen, Almtoft

Direktører

Sigurd Beck
direktør 1912-54

Viggo Nielsen
direktør 1954-

P. Møller, Højbjerg Mølle

Axel Mehlsen, Sdr. Vinge

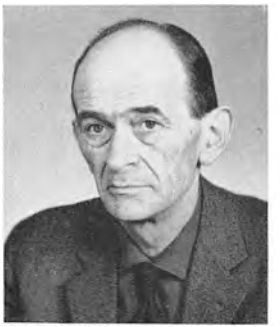

Søren Jensen, Tind

Vagner Sørensen, Bjerring

J. Skov Christensen, Vindum

Nuværende

Helge Rasmussen, Vattrup

Gudmund Stordal, Frederiks

Svend Mølgaard, Sjørslev

Ejner Møller, Herkegaard

N. Knudsen Sølvsten, Sahl

Carl J. Bøtker, V. Velling

Holger Mikkelstrup, Hvorslev

Ejnar Andersen, Hjorthede

Børge Bach, Hjermind

Viktor Borg, Nøddelund

bestyrelsesmedlemmer

N. Johnsen, Lee

S. Farsø Sørensen, Skovshaab

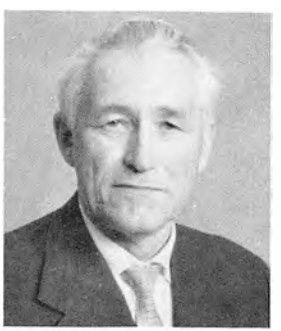

Peter Nielsen, Vium

Jacob Kromann, Tindbæk

Anders Bay, Højbjerg
(1930-60)

A. Hartvigsen
bogholder

Søren Johnsen
kasserer

Jørgen Pallesen
disponent

Johs. Jensen
butiksbestyrer

Funktionærer

Kn. Christensen
butiksbestyrer

Holger Hansen
butiksbestyrer

Jørgen Hansen
tillidsmand

Anton Molbo
tillidsmand 1935-60

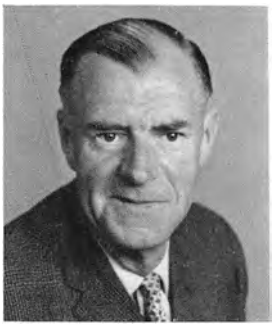

H. Olesen
maskinmester

Knud Pedersen
slagtemester

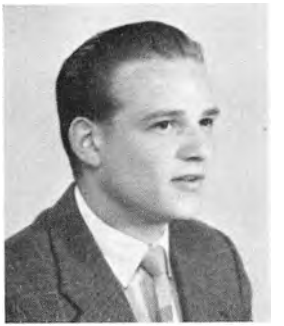

Juul Jensen
pølsemester

Sv. Pedersen
forvalter

Funktionærer

Peter Møller
vejer

H. R. Brøndum
overdyrlæge

C. Larsen
reservedyrlæge

M. Busk
tilsynsassistent

Revisorer

L. J. Nielsen, Gerning

Johs. Sørensen, Mammen

M. G. Mikkelsen, Viborg

Personalet 1962.

Aflæsning af svin.

Bedøvning og stikning.

Ventetid i foldene.

Hængejern sættes i grisene,
efter at disse er passeret skrabemaskinen.

Svinene passerer gennem skoldekar.

Svidning hvorved resterende børster samt bakterier fjernes.

Afpudsning efter at svinene er passeret børste- og sortskrabemaskine.

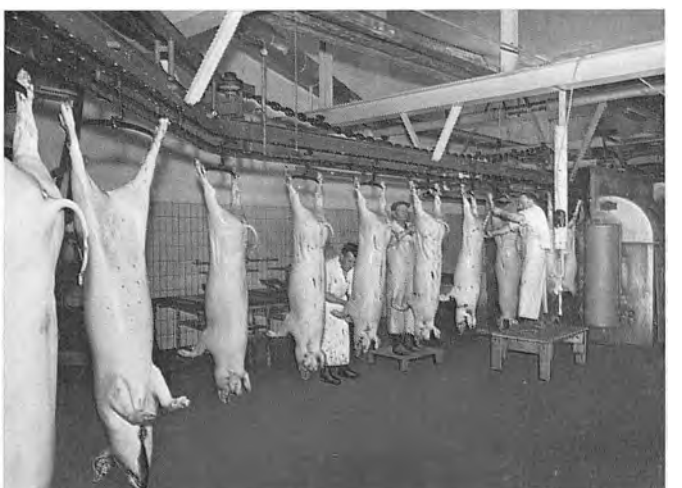

Udtagning af indvolde.

Plucks og kroppe synes af dyrlægerne.

Plucks og kroppe synes af dyrlægerne.

Hypofysen udbores.

Forskæring på automatisk buk.

Svinene nummereres og passerer vægten.

DANISH brænding, der sikrer kunden i England, at det er dansk bacon.

Lurmærket påstemples.

Ryggen flækkes ud.

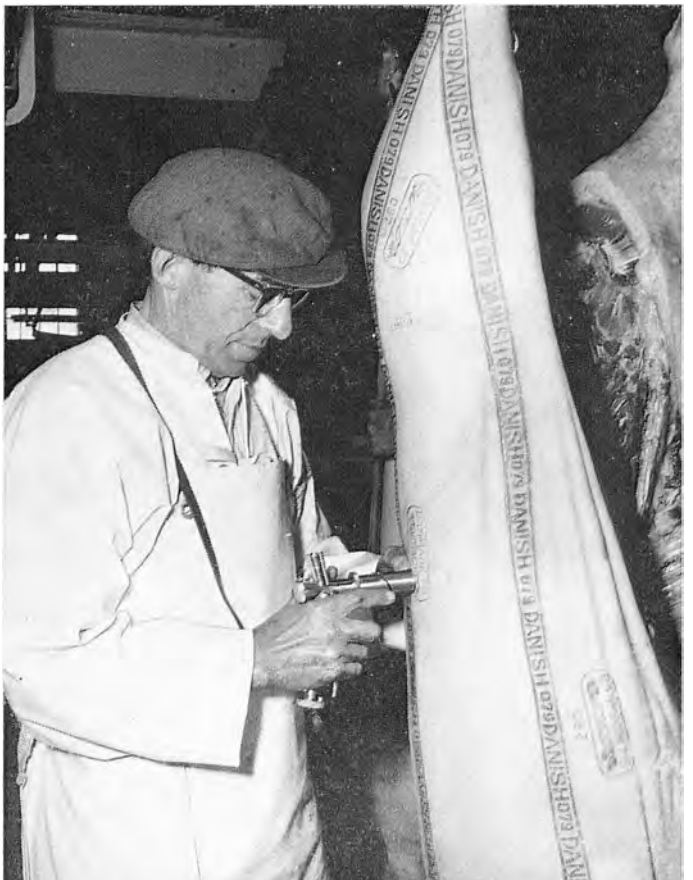

Kvalitetskontrollen.

Tilskæring af bacon på rustfrit løbende bånd.

Saltlage sprøjtes i de tilskårne sider.

Siderne anbringes i saltkummen.

Bacon drænes før afsendelse til England.

Opskæring af svin til hjemmemarkedet.

Der arbejdes i pølsemageriet.

Der arbejdes i pølsemageriet.

Pølsefabrikation.

En gros ekspeditionen.

Afhudning af kreaturer.

Kalve til afkøling i svalehallen.

Overdyrlægen inspicerer kalvene.

Maskinmesteren kontrollerer køleanlæget.

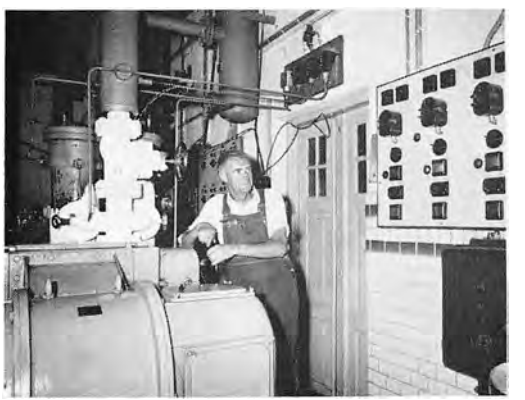

Kontorerne.

Et hjørne af butikken i Storegade.

Virksomheder vi er medejere af:

A

B

C

D

A Blodalbuminfabrikken NAFA, Nr. Sundby.
B Danske Andelsslagteriers Tarmsalg, Glostrup.
C Kødfoderfabrikken „Kronjyden", Assentoft.
D Hude-Centralens afdeling i Brabrand.

Forsøgsstationen „Midtjyden".

Konservesfabriken JAKA, Brabrand.

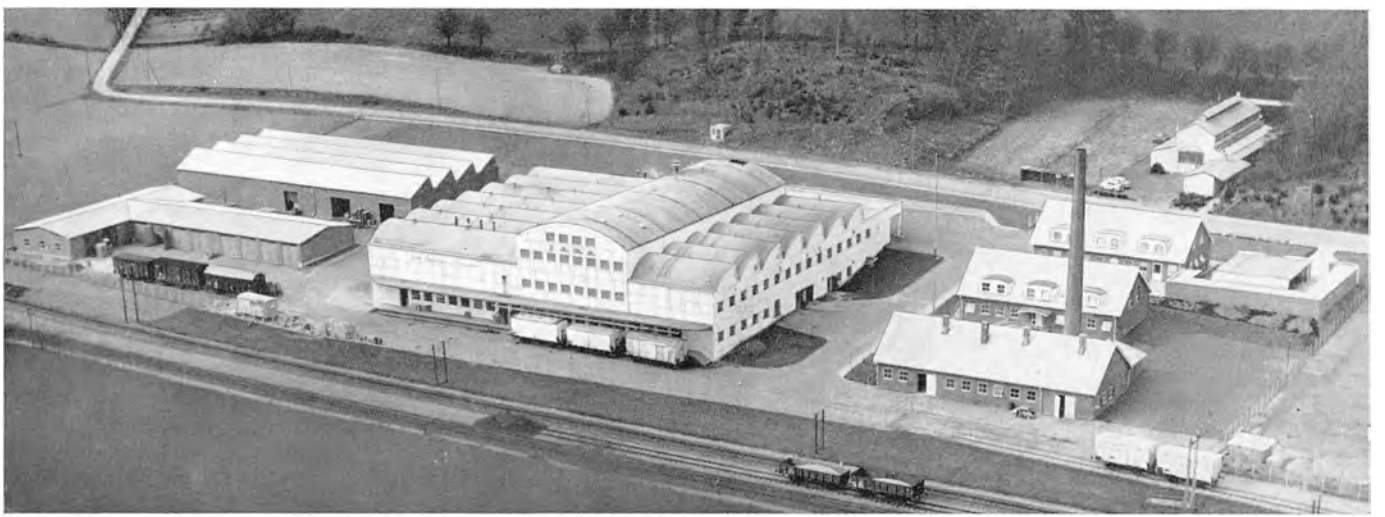

N. PURUP, AARHUS A/S